

صید مروارید در خلیج فارس

تألیف

دکتر محمد حسن نیا

انتشارات جنوب

تهران، ۱۳۹۶

هرگونه بهره‌برداری از این اثر بدون اجازه مؤلف پیگرد قانونی دارد.

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: پیمینه صید مروارید در خلیج فارس
۱۹	فصل دوم: صدف های مروارید در خلیج فارس
۲۳	صید صدف
۲۴	گونه های صدف های مروارید ساز در خلیج فارس
۲۶	مراحل رشد صدف مروارید
۲۸	عمر صدف مروارید
۲۹	صدف های خوراکی خلیج فارس
۲۹	مزیت اقتصادی صدف خوراکی منطقه خلیج فارس
۳۰	ارزش اقتصادی صدف
۳۳	فصل سوم: نحوه شکل گیری و صید مروارید در خلیج فارس
۳۶	فصل صید مروارید
۳۷	کشتی های غواصی
۴۵	خطرات موجود برای غواصان
۴۷	انواع مروارید
۴۸	رنگ مروارید
۴۹	واحد وزن و حجم مروارید
۵۱	ارزش اقتصادی مروارید
۵۱	مراکز عمده داد و ستد مروارید در خلیج فارس
۵۶	ارزش گذاری مروارید های طبیعی
۵۶	چگونگی صید مروارید در حال حاضر
۵۷	طرح احیا مروارید در خلیج فارس

۶۰	 مراحل تولید مروارید پرورشی در خلیج فارس
۶۵	 عوامل ارزش‌گذاری مروارید پرورشی
۶۷	 دشمنان و آفات صدف‌های مرواریدساز
۶۸	 عمر مروارید
۶۹	 موسم صید مروارید
۷۰	 گذار از تجارت مروارید به اقتصاد نفت در خلیج فارس
۷۱	 بنادر و جزایر ایرانی محل صید مروارید در خلیج فارس
۸۴	 خاطرات و حکایات صید مروارید در خلیج فارس
۹۱	 تکامل روه‌بایل صید مروارید
۹۵	 منابع
۹۹	 ضمائم

www.ketab.ir

مقدمه

بررسی تاریخ اقتصادی خلیج فارس در گذر زمان از جمله مباحثی است که می‌بایست بیشتر به آن پرداخته شود. در بین مباحث اقتصادی تاریخ خلیج فارس، صید مروارید و شیوه این کار در گذر زمان در خلیج فارس از جمله مباحثی است که نوشتار مستقلی در مورد آن صورت نگرفته است. ازه مروارید در افواه عمومی نشان از ثروت، مکتب، سختی کار و ارزش کالا دارد. در اقل مشرق جنوب جنس مروارید را قدما این‌گونه آورده‌اند که یک نوع ماده صلب و سخت و سفید و تابان که در درون بعضی صدف‌ها تشکیل می‌گردد و یکی از گوهرها می‌باشد. مروارید نوعی صدف یا پر جواهرات است و برخی بر آن هستند که از جنس استخوان می‌باشد و او به حسب آب رنگ به شاهوار، شکر، تینی، آسمان‌گون، رصاصی، سرخ آب، سیاه آب، شمعی، رخامی، جصی و خشکاب تقسیم می‌شود. (دهخدا، ص ۲۰۷۱۳) مروارید یک سنگ معدنی نیست، بلکه تنها گوهری است که یادگار لحظه‌های تلخ جدایی جان از تن جاننداری درون اتفاقی تنگ و استخوانی، زیر خروارها آب، بدون کمترین روشنائی است. (تجلی‌پور، ص ۲۱) از دریای فارس بشر مروارید را شناخته است، مرواریدهای خلیج فارس، شهرت و جذابیت خاص داشته است. بنادر بزرگ قدیم خلیج فارس و جزایر آن بازار مروارید دنیای قدیم مشرق زمین بوده است و بهترین و بارورترین ثروت خلیج فارس تا چندین دهه پیش مروارید بود. (اقتداری، ص ۱۸۶) قبل از کشف نفت در خلیج فارس این دریا علاوه بر جایگاه مهم مسیر آبی و تجاری بین شرق و غرب، برای داشتن بستر مناسب رشد و تکثیر صدف‌های مرواریدساز و مرواریدهای گران‌قیمت نیز شناخته شده بود. بر آورد اقتصادی تجارت مروارید در خلیج فارس در اوایل سده نوزدهم سالیانه بین ۲۴۰۰۰۰ تا ۳۰۰۰۰۰ لیره انگلیسی برآورد شده است و گزارش دیگری ارزش اقتصادی تجارت مروارید خلیج فارس را در سال ۱۸۳۵ معادل ۴۰۰۰۰۰ لیره و در سال ۱۸۹۶ تنها مروارید صید شده در بحرین را

۳۰۳۹۴۱ لیبره گزارش کرده‌اند (معظمی، ۱۳۹۲، ص ۱۱) نام شرق در سفرنامه‌های جهانگردان، همواره شرح و تفصیلی از مروارید خلیج فارس و صید صدف و غواصی در این منطقه بوده است. بنادر قدیمی مانند سیراف، ریشهر، قیس، هرموز، زمانی از مراکز مهم تجارت مروارید بودند و بیش از یک سوم بستر خلیج فارس را سکوه‌های صدف مروارید تشکیل می‌داده است و همواره هزاران نفر غواص و صیاد و هزاران کشتی صید مروارید در خلیج فارس فعالیت داشتند. شغل غواصی یکی از مشکل‌ترین و خطرناک‌ترین مشاغل آن زمان بود. در سایه تلاش جانفرسای این طبقه از زحمتکشان کشور، عدای سردجو و سرمایه‌دار، مرواریدهای درشت و زیبای خلیج فارس را به کاخ شاهان می‌راندند. پیشه غواصی، هرگز برای خود غواص حاصلی جز بیماری، مرگ زودرس و نقص عضو نبوده است. خلیج فارس دارای بهترین شرایط پرورش صدف مروارید است و کمترین منطقه‌ای در دنیا شرایط آب و هوایی خلیج فارس را برای این قبل فعالیت‌ها دارد. تعداد جزایر خور و دماغه‌ها، بالا بودن دمای آب و ترکیب شرایط فیزیکی و شیمیایی آب می‌تواند نمایانگر، مناسب بودن این منطقه برای پرورش مروارید باشد. (تجلی‌پور، ص ۶ و ۷) با کف نمایی، استخراج و صدور آن باعث گردید که صید مروارید کاهش پیدا کند و مردان به حال آن‌ها که در طلب مروارید به اعماق دریا فرو رفته و با دشواری‌ها و خطرهای رویارو شوند به تأسیسات عظیم استخراج و تصفیه نفت رو آورده و کار می‌کنند (یغمائی، ص ۱۳۱) اما این مسئله فوایدی کامل این حرفه به یکباره نبوده است. بلکه حتی در حال حاضر هم خانواده‌هایی در بنادر و جزایر خلیج فارس هستند که صید مروارید یا تجارت مروارید شغل آب و احوال آن‌ها بوده است و به صورت تفننی هم که شده در جستجوی صدف مروارید در هیارات می‌روند.